
SANKT OLAV

St. Olav utkommer en gang ukentlig. — Abonnement både for inn- og utland tegnes på alle postkontorer eller direkte, skriftlig, i Ekspedisjonen, Akersveien 5. Abonnementspris kr. 2,50 pr. kvartal forskuddsvis betalt, — for utlandet tillegg av vedkommende lands avisporto. Opisgelser må være Ekspedisjonen i hende senest 14 dager før hvert kvartalskifte. — Annonser må være innsendt innen mandag aften. — Manuskript innen fredag aften.

INNHold: Konsiliet i Efesus. 431-1931. — Den nye synd. Oversatt fra engelsk av Sigrid Undset. — Aften-messe? Også en bok. — Den store hærførers tro. — Hvad Olav Engelbriktsson førte med sig fra Norge. — Varia.

ST. OLAVS REDAKSJON, AKERSVEIEN 5 - OSLO -- TELEFON 23743

RETT + OG + SANNHET

Konsiliet i Efesus.

431-1931.

II.

«Se, denne er satt til fall og opreisning for mange i Israel, og til et tegn som skal motsiges.»

Motsigelsen mot Kristus har reist sig fra jødernes, fra romernes, fra de kristnes, ja fra hele «verdens» side. De mest fatale motsigelser var vel i grunnen de som blev fremkalt av dem der en gang hørte til Kirkens mest fremragende menn. Således var arianismen den ortodokse læres mektigste fiende i det fjerde århundre. Arianismen fremkalt apollinarismen, som igjen frembragte nestorianismen, der fikk sin offisielle dom på konsiliet i Efesus.

Arius nektet Kristi guddom. Laodiceas biskop, Apollinaris, forsvarte i sin iherdige kamp mot arianismen den guddommelige natur i Kristus, uten å anerkjenne hans fullkomne menneskelige natur. Mot ham rettet sig igjen den antiochenske skole som spesielt betonte begrepet om det menneskelige i Kristus. Denne skoles mest kjente navn er Diodor fra Tarsus, Theodor fra Mopsuestia og Nestorius. «Theodor fra Mopsuestia», så kan man med rette si, «er den sanne Nestorius».

Den katolske lære angående menneskevordelsens hemmelighet er i korthet den at Jesus Kristus er både

sann Gud og sant menneske. Gud er Han fra evighet av, menneske er Han blitt i tiden. Derfor kaller vi Ham Gud-mennesket. I Kristus er der to naturer: den guddommelige natur, fordi Han er Gud, og den menneskelige, fordi Han også er menneske. Av det at der er to naturer i Kristus, følger ikke at der også må være to personer i Ham, ti noget er «natur», noget annet «person». Av den grunn sier vi at der i Kristus er to naturer, men bare en person. Den ortodokse lære holder altså på den ene side fast på personens *enhet*, og på den annen side på de *to* naturer.

Nestorius, en elev av Theodor fra Mopsuestia, og siden 428 patriark av Konstantinopel, anerkjente i virkeligheten ikke nogen virkelig forskjell mellom natur og person (hypostasis). Ved de to naturer forstår han også to hypostaser, to personer. I Kristus er ifølge ham ikke bare to naturer, den guddommelige og den menneskelige natur, men også to personer, den guddommelige og den menneskelige person. De forskjellige, dels guddommelige, dels menneskelige attributer, som tillegges Gud-mennesket, blir da å anvende så-

ledes, at den første klasse i virkelighet bare tillegges den *guddommelige* person i Ham, den annen bare den *menneskelige*. Bare i *uegentlig* forstand kan det tillegges mennesket i Ham guddommelige predikater og omvendt. Guds Sønn og Jesus er to helt forskjellige personer, visstnok meget intimt forenet med hverandre, men ikke hypostatisk, ikke i *en person*. Kristus er etter Nestorius Imanuel som «Ordet» der bor i Jomfruens sønn som i sitt tempel. Menneskenaturen er det organ hvorigjennem Ordet virker. For begrepet om en virkelig enhet av det guddommelige og det menneskelige blir det ikke plass. Foreningen mellom den guddommelige og menneskelige person er analogisk med foreningen mellom mann og hustru i ekteskapet. Da man efter Nestorius ikke kan tilkjenne Kristus som mann nogen guddommelig handling, og man omvendt ikke kan tilkjenne Ham som Gud nogen menneskelig handling, er selvfølgelig Han som er født av Maria ikke Gud, men et almindelig menneske, som Gud har tatt bolig i. Maria kan derfor ikke kalles Guds Moder (theotokos), men bare moren til mannen i hvilken Gud bor, Kristi Moder (Christotocos). Gud har ikke lidt for oss, Gud er ikke død for oss, men bare det *mennesket* i hvilket Gud bodde.

Til stor forargelse fra hele folket forkynte Nestorius offentlig fra prekestolen den lære, at Maria ikke kunde kalles Guds Moder i ordets egentlige betydning.

En modig stemme, en enfoldig troendes stemme, steg op fra mengden, og under en storm av bifall hevdet han Jomfru-moderens herligste privilegium.

Nestorius's svar var ikke argumenter, men skjeldsord. Folkets forargelse tiltok, men man blev og hørte på ham. Man vilde vite hvor langt patriarkens dristighet vilde gå.

Da en av hans venner sammen med ham uttalte at Maria ikke kunde kalles Guds Moder, protesterte hele mengden på en bestemt og avgjørende, og samtidig lovlig måte, ved å forlate templet, som de ikke vilde besøke mere, før heresiarken var avsatt.

Fra denne dag av begynte forberedelsen til den store begivenhet hvis minne i år skal feires over hele den katolske verden.

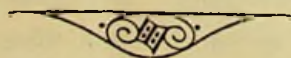
Med full tillid til den sannhetens ånd som Kirken var forjettet optok den kampen mot Nestorius. Satt i verden for å vidne om sannheten, kan den aldri tillate at denne på en eller annen måte miskjennes og forringes. Nestorius's heresi angrep Kirkens tro i dens grunnvold.

Pave Celestin I, en av de mest fremragende iblandt Petri etterfølgere, reiste sig imot Konstantinopels patriark, efter at han var blitt underrettet om det hele av Cyrillus, patriark av Alexandria, den klassiske forfatter mot nestorianismen. I tre skrivelser om saken hadde paven allerede felt dommen over Nestorius og stadfestet Cyrillus's lære, innen det tredje almindelige konsilium i Efesus sammentrådte (22. juni 431). To hundre biskoper fra alle kanter av kristenheten var kommet sammen, deriblandt den tids største menn. Efter igjen forgjeves å ha forsøkt å bilegge striden ad den kristne kjærlighets vei, blev de nye villfarelser forciømt, og Nestorius avsatt som biskop. Maria blev høitidelig erklært å være Guds Moder. Med hvilken enestående begeistring folket mottok dommen, har vi allerede sett i vår forrige artikkel. Det var en av de veldigste offentlige ovasjoner til ære for Maria.

Konsiliet i Efesus har også bekreftet Petri primat. Såvel Nestorius som Cyrillus påberopte sig paven i Rom. I pavens navn måtte Cyrillus uttale dommen over Konstantinopels biskop eller motta hans underkastelse. På konsiliet i Efesus har Kirken ved sine klare og avgjørende beslutninger igjen stadfestet apostlenes ord om at den er sannhetens søile og grunnvold.

«*Maria, Guds Moder*», blev snart Marias ærestittel i hele kristenheten, og talløse templer reiste sig som herlige monumenter til minne om konsiliet i Efesus. en gang den store Dianas by.

«*Maria, Guds Moder*», så vil også vi hylde henne, som sammen med sin Sønn våker over vår Kirke, forat den kan vedbli å være den lysende stad på berget.

DEN NYE SYND.

EFTER „ESSAYS IN SATIRE BY RONALD KNOX, ED. SHEED & WARD, LONDON“.

OVERSATT FRA ENGELSK AV SIGRID UNDSET

I.

Det første avertissement vakte ikke større opsig. Det var ikke engang opgit under hvilken avdeling man ønsket det indrykket, og efterat ha tittet flygtig paa det lot de herrer som steller med avisernes annonce-avdelinger inseratet gaa under rubrikken «Offentlige forlystelser». Det lød ganske fordringsløst: «Se op — Den nye Synd: Professor Lailebs epokegjørende opdagelse. Garanteres tilfredsstillende.»

Publikum trodde naturligvis at det var titlen paa en ny revy, og ventet, blasert som det er, paa nærmere forhaandsreklame. Men den næste bekjendtgjørelse var ganske anderledes opsigtsvækkende — et avertissement som stod indrykket paa den dyreste plass i alle dagbladene, med kjæmpebogstaver i spissen for alle andre førstesidesannonser: «Professor Lailebs store oppfindelse. Tirsdag 27. september kl. 15 (der var omtrent halvanden maaned til 27. september) vil Professor Laileb i Albert Hall holde foredrag om sin store oppfindelse, Den nye Synd, som herved for første gang vil bli bragt til almenhetens kundskap. Fri adgang over hele salen.»

Fri adgang og Albert Hall — saa kunde publikum skjønne at der stod kapital bak professoren, og han maatte være en størrelse som man fik regne med; han sparte heller ikke paa reklame, og de ledende presseorganer spildte ikke tiden, men forsøkte med en gang at finde ut saa meget som de kunde om professor Laileb og spenderte det for sjøormen reserverte spaltesrum paa ham. Publikum spisset ører, endda det (paa grund av glosen «foredrag») var alvorlig redd for at denne spesielle form for ugudelighet skulde være et system, som i likhet med raakostspisning og psykoanalyse vilde kræve maanedslang trening og stor selvovervindelse før man hadde lært det. Men publikum hadde da nok lyst til at faa vite alt som vites kunde om professor Laileb.

Det var ualmindelig litet. Han bodde paa Hotel Langham — som snart fandt sine dører blokert i ubehagelig grad av interviewere, og sit gamle personale uhyggelig fort erstattet av foretagsomme pressefolk i forklædninger. Naar professoren en sjelden gang gik ut blev han fulgt i hælene av en horde pressefotografer.

og resultatene av deres flid figurerte freidig i de illustrerte blader under diverse titler, hvorav saanne som «Vil han ut og oppfinde en ny?» eller «Professor Laileb paafærde igjen» hørte til de mindst humoristiske. Men man manglet i fortvilet grad faktiske opplysninger av nogen interesse. Professor Laileb levet meget regelmæssig, drak med maate, henga sig ikke til nogen slags hemmelighetsfulde sysselsættelser og lot ikke til at være mere henfalden til de sedvanlige trivielle menneskelige svakheter end andre bra folk. Intet sivet ut om hans oppfindelse — det lykkedes ikke journalisterne at avsløre et eneste gran. Det engkøse publikum som altid er parat til at la sig imponere av en utlending, hvis han kaldes videnskapsmand og altid tar en professortitel paa tro og love, uten at bry sig med undersøkelser angaaende «i hvad» eller «Hvorfra», var fuldstændig villige til at ta manden for hvad han sa sig at være. Det samme gjorde pressen — med undtagelse av «Det nye vidne», som øieblikkelig saa sig istand til at opplyse i hvilken gate i Wien professoren hadde set dagens lys, og kunde opgi navn og adresse paa den synagoge, hvor han hadde faat sin første teologiske utdanning.

Hvad selve Synden angaar saa er det forklarlig at professoren uttalte sig meget forbeholdent om denne. Nei, det var ikke en blot og bar bi-form eller tillempning av nogen allerede kjendt synd, nyheten bestod ikke i en tillempning til vor tids forhold eller i nye metoder. Den var ny, sa han stolt — det var som om man hadde føiet en ny farve til regnbuen. Den reagerte forskriftsmæssig overfor alle kjendte kriterier paa synd: i det lange løp vilde den vise sig samfunns-skadelig, den vakte en behagelig følelse av anger i samvittigheten, den fornødret avgjørende sine dyrkeres hele moralske habitus. Det var en absolut original oppfindelse, ikke en glemte kunst fra renæssancetiden eller nogen anden forhistorisk periode som professoren hadde gjenopdaget. Dermed blev interviewerens høflig bukket ut av døren av professoren, omtrent like klok som han var kommet, mens professor Laileb ikke glemte at forsikre om sin høiagtelse for pressen og sin overbevisning om at den i vort moderne samfund hadde den

høieste mission og den største opdragende indflytelse.

Men hvor interessen er stor nok virker mangelen paa faktiske kundskaper bare behagelig stimulerende paa spekulasjonen. Saan overlot f. eks. det frisindede Daily Mail — efterat bladet hadde bragt de uundgaaelige ledere om «Aarhundredets synder» og «Verdenshistoriens store syndere» — diskussionen til indsenderne, som med iver styrtet sig ut i den og gav uttrykk for en hel række forskjellige synspunkter. «Engelskmand» fra Walthamstow skrev og krævet at man, av hensyn til Englands anerkjendte førerstilling paa alle omraader, tok forholdsregler for at sikre sig mot at hemmeligheten blev kjendt utenfor de Britiske øer.

En viss mr. Borthwick Stapleton, som skrev sig til Newport Pagnell, præket korstog mot den nye synd i en artikkelrække, som dog bare gik gjennom tre nummer av bladet. «En bekymret mor» vilde foreslaa at man foretog innsamling til et fond, som skulde bevæge professor Laileb til at holde mund. «En synder med firti aars erfaringer» blaaste i hele historien og forsikret at han var fuldt ut fortrolig med synden, og den var saa gammel som Adam og Eva. Men paa opfordring erklærte han sig imidlertid uvillig til at gaa i detaljer. Dagen etter var imidlertid provsten fra Much Boosting næsten sikker paa at hans bedstefar var blit indviet i den nye synd av Lord Chesterfield. (Dette førte til en saken noksaa uvedkommende lang debat om hukommelse, lange levelider og Englands herskerstilling paa havene). En indsender hadde drømt at han hadde opdaget hemmeligheten, men glemte den igjen, og det førte til en flom av brever om okkultisme og tankeoverføring. Der blev foreslått henvendelser til regjeringen for og imot synden, der fremkom angrep paa professor Laileb og imøtegaaelser av angrep paa professor Laileb, og flere kjendte statskirkeprester befæstet rit ry for tolerance ved at henstille til publikum ikke at dømme professoren uhørt.

The Times behandlet saken til alle partiernes fulde tilfredshet i en artikkel paa side 11 «Fra vor korrespondent». Denne herre mindet bladets læsere om at fortiden altid maa vike pladsen for den nye tid, og civilisationen arbeider sig frem mot høiere livsformer paa mange maater. Stilstand er umulig for den menneske-

lige tanke, og under den nye tingenes tilstand som er ifærd med at arbeide sig frem (der er aldrig nogen som vet hvorfor, men saan er det nu engang), er det naturligt at nye former for synd maa avløse de gamle. Ikke ved at fortrænge dem, men ved at opta dem i sig og saa at si føre dem til ny og rik modning. Der er, og der vil alltid være, konservative naturer, som føler sig urolige, naar de gamle grænseskjel overskrides, og de vil ved denne, som ved alle andre leiligheter forsøke at sinke fremskridtets fremmarsj. Der er fornyelser som er fornyelser, og der er fornyelser som ikke saa meget er fornyelser som nydannelser. Vi trenger mot og initiativ for at tilpasse os til den nye situation, likesom vore forfædre tilpasset sig til den gamle. Det er mulig at der vil indtræffe katastrofer, kriser, ja tilmed vanskeligheter — selv delte meninger. Men alt slikt er forbigaaende — alt av værdi, enten det er i den nye eller den gamle tingenes ordning, vil bestaa. Alt det bedste i verden er altid resultatet av stridende kræfters spil. Se for eksempel bare paa sporten (denne artikkel stod nemlig 12. august og hadde til overskrift «Tolvte august», for at læserne skulde tro den handlet om jagttidens begyndelse).

Paa den ene side har man vildtets selvopholdelsesdrift, viljen til liv, paa den anden side jagtiveren, som blinder jægeren for alt andet end jagtens spænding, og resultatet? Ryper til middag — og hvor litet har i virkeligheten ikke dette resultat at gjøre med begge parters bevisste motiver!

Saan er det med al menneskelig stræben og anstrengeelse; vi kjemper alltid i blinde for et ideal som vi ikke selv klart erkjender, vi benytter os av midler som muligens vil føre os til det tilstræbte ideal og muligens ikke, og virkningen er alltid noget som vi ikke har forutset, og hvis vi hadde kunnet forutse den, er det mulig at vi ikke vilde ha ønsket at opnaa den. Folk taler om den nye synd som om det skulde være et nytt problem, men i virkeligheten gis der bare et problem, nemlig om vor generation vil være i stand til at hæve sig i høide med situationen og speide med urædde øine mot den alltid vigende horisont.

Dette vægtige indlæg blev overalt citert med tilslutning og utkom senere som brochure (i serien «Hvordan?») paa Forlaget Fremad og Opad, New York.

(Fortsettes).

«At alle må være ett»

Vi minner om bønneuken fra 18–25 januar for troens enhet. De troende opfordres om i disse dager å forene sine bønner med kirkens. *Hvad Norge var, det må det atter vorde!*

Aften-messe ?

Det er et av Kirkens inderligste ønsker at de troende så ofte og så andektig som mulig skal bivåne den hl. messe. Nu er det dessverre en kjensgjerning at mange personer både i katolske og i ikke-katolske land, svært gjerne vil etterkomme dette Kirkens ønske, men umulig kan finne tid til det, optatt som de er hele dagen. Spørsmålet reiser sig derfor: Vilde det ikke være heldig å feire messen også om aftenen, for disse personers skyld?

Om dette skrev pater *E. Lester S. J.* en interessant artikkel i det engelske tidsskrift «The Tablet»:

«I almindelighet,» sier den lærde jesuit, «er det ikke nok kjent at man for ikke så lenge siden pleiet å feire den hl. messe fra morgenen inntil aftenen. Det må ha vært en viktig grunn som førte pave Pius V (1566—1572) til å forby feiringen av det hl. messeoffer om eftermiddagen. Men i den tid gikk det ikke så fort med meddelelsene som nu. Det tok tid før denne forordning var gjennomført. Enda i det 17. århundre fortsatte man å feire messen i løpet av eftermiddagen. Hvis Kirken holder det for gavnlig, vil den nok igjen innføre den gamle skikk å feire messen også om aftenen. En interessant forelesning over dette emne skulde være holdt av en eminent prelat i anledning av den nasjonal-eukaristiske kongress som nylig har funnet sted i Amerika.»

Såvidt P. E. Lester.

Ennu den dag idag har man eksempler på disse aftenmesser (iallfall ved visse anledninger). I menigheten San Martino di Burano feires således for. eks. den hl. messe på julaften klokken 7 om kvelden. Dette er på grunn av et særlig privilegium som denne fiskerbefolkning har. Midnatts-messen holdes ikke der. Etter å ha bivånet den hl. messe kommer de sammen for å holde «la bella cena», det vakre aftensmåltid.

Det er slett ikke umulig at Kirken, især på grunn av de forandrede sociale forhold, innfører aftenmessen igjen, eller overlater innførelsen til biskoppene.

Også en bok!

Edderkoppen. (Joseph Hocking). Oversatt fra engelsk av Marta Steinsvik.

Det verste ved boken er titelbladet, som minner om det tarveligste man kan se i retning av flimreklame, og som er helt beregnet på et sensasjonslystent publikum. Det har forresten ingen direkte forbindelse med selve bokens tekst. Hvd innholdet angår, så er det intet annet enn moderniserte jesuit-skrøner etter gammel opskrift. Bokens tendens er altfor tydelig til å kunne gjøre noe tilforlatelig inntrykk på kultiverte mennesker.

Den store hærførers tro.

Skjønt Marskalk Joffre bestandig viste en stor toleranse overfor troende mennesker, var han selv helt igjennem frimurer. I hovedkvarterets historie står optegnet hvordan Joffre på langfredag, 1915, blev sint på sin ordonnansofficer som ikke lot ham servere kjøtt på denne dag. Krigen åpnet hans øine. Hans frimureriver blev slappere, og han blev snart bare medlem i navnet. Joffres totale omvendelse begynte ved hans gamle general major fra hovedkvarteret, general Pellés, død. Den for nogen måneder siden avdøde kardinal Dubois, erkebiskop av Paris, hadde nektet å gi general Pellé kirkelig begravelse, fordi han var gift med en ung fraskilt dame. Denne mandige og konsekvente strengt grep Joffre så sterkt, at han ikke kunde få bragt sin indre uro til taushet.

Også minnet om Fochs tro hadde gjort stort inntrykk på ham. Den dagen han var tilstede ved sørgehøitideligheten for Foch, gjorde han det forsett å bringe sitt ekteskap i kirkelig orden. Den gunstige innflytelse, som hans hustru hadde på ham, bragte ham igjen til å utøve sine religiøse plikter. På anmodning av Mme Joffre besøkte pater Bellesoeur marskalken straks efter at denne var blitt innlagt på St. Johannes de Deos klinikk. Pateren blev meget vennlig mottatt, og hvert øieblikk han ikke var optatt, tilbragte han ved den store soldats leie, som følte sig meget lykkelig og trøstet ved det. Med den største ærbødighet og inderlig gudsfrykt mottok Joffre de siste sakramenter. Pateren hadde også bragt ham et krusifiks. Han tok det i sine bleke hender, og kysset det, mens han hvisket små skuddbønner. Så døde en av de største blandt verdenskrigens hærførere. Kirkens prinsipielle holdning og hans venns eksempel hadde omvendt ham. Seiren over sjelens strid og mørke tvil var større enn seiren ved Marne. Ved denne hadde han erhvervet sig sin store nasjons, sitt store folks anerkjennelse, ved hin erobret han sig Guds nåde, som er viktigere enn hele verdens gunst. *Troen er og blir livets kostbareste klenodie.*

„Lourdes“.

Dagen efter pater Lutz's foredrag mottok en av byens prester følgende brev:

«Jeg var tilstede ved pater Lutz's foredrag igår. Da pateren talte om de mennesker som langveis fra var kommet for å betrakte Bernadette under hennes visjoner, sa han omtrent følgende: «Efter å ha betraktet Bernadette vendte de hjem med forvissningen om å ha sett noget av Gud selv.» Denne setning inneholder beretningen om min egen konversjon. Ved å være vidne til den andakt med hvilken en kinesisk familie forrettet sine bønner foran grotten, midt iblandt den kommende og gående menneskemengde, var det at den hellige jomfru grep mig for aldri mere å slippe mig. Det nyttet nok intet at jeg gikk og innbildte mig at jeg fremdeles var fri og uavhengig. Hun hadde for alltid erobret mig. Om aftenen under lysprosjeksjonen knelte jeg for første gang i mitt liv under ordene i Credo «et Homo factus est». Dette hendte i 1925 og nogen år efter blev jeg optatt i Kirken.

Hvad Olav Engelbriktsson førte med sig fra Norge.

Hvad bestod erkebiskop Olavs gods av, siden det vakte en så stor bevægelse. Lenge visste vi ikke noget om det, men da arkivar Molhuysen i den hollandske by Deventer i midten av 1800-tallet skulde ordne byens bekjente arkiv, kom han over en pakke gulnede dokumenter som inneholdt en fortegnelse over erkebiskopens gjeldsforhold og hans gods. Dokumentene opbevares ennå i Deventers arkiv, men avdøde arkivar Lange, som reiste dit ned i 1857, fikk en bekreftet avskrift med sig hjem til Norge, og de finnes nu trykt i *Diplomatarium Norvegicum*.

Var erkebiskopens gods hans eget, tilhørte det domkirken eller andre kirker? At noe har tilhørt domkirken er vel rimelig, men det er ingenting som taler mot den forutsetning at det kunde være hans eget, noen få gjenstander undtatt. Selv hadde han ikke truffet noen bestemmelser om det da han døde, men det lå ham meget på hjertet at Nils Lykkes barn skulde få det som tilhørte dem.

I den kiste han førte med sig fantes det nesten utelukkende paramenter, som må ha vært erkebiskopens eget kirkeutstyr. Øverst lå en innholdsfortegnelse, som for det meste var skrevet på norsk.

Der stod:

Et flamsk teppe med et brodert og malt jaktmotiv (i randen var tilføjet: Dette teppe har kurfyrstens fullmektig gitt Deventers fogd). — En møllett ulveskinnsfeld (fulgt av følgende bemerkning: Ulvefelden var møllett og er kastet bort for ikke å ødelegge og bederve de andre ting). — Et rødt teppe, lavet av to korkåper, med et motiv som forestiller stammen av Jesse rot. — En korkåpe av rødt rutet fløiel med en spenne som ikke var forgylt. — En ensfarvet korkåpe. — Et gyldenstykke, som ikke er meget godt. — En rødt korkåpe med forgylt lås og frynser og annet. — En korkåpe av sort blomstret fløiel. — En rødblomstret fløielskorkåpe med en knapp bak. — En korkåpe av et sølvliggende stoff med en kostelig forgylt spenne med Danmarks våben. På clippeusen var St. Olav fremstillet. Han holdt i sin hånd en forgylt bulle med årstallet 1513. Til den var festet en forgylt knapp. — Et grønt messehagel med kors. — Et gyllenblått messehagel med blomster i gull og blått. — En grøn silkedalmatika, en ministrantdrakt, to dalmatikaer av grøn fløiel med hvite striper. — En lang smal stav med en rund, stor krystallsten, omgitt av forgylt løvverk. — St. Olavs øks med sølvbeslag. — Et blått antependium med billeder av Johannes døperen og St. Paulus. — Et bakstykke til en korkåpe (en clippeus) med Frelserens billede. — Et hvitt alterantependium, kostelig stukket med mange små perler. — Et annet linantependium med forgylte spenner eller roser. — Et stykke av et rødt messehagel med de hellige tre konger, grovt arbeide og utydelige ansikter. — Et rødt blomstret antependium. — Et alterklede.

Syv silkegardiner med sølvkroker. — Et lite forgylt skrin med relikvier. — En linmappe som inneholdt en enkel mitra og en korporalbourse. — En kapitalia (Lat. capital eller capitale *) hodelinnet som hører til den prestelige drakt, d. v. s. amikten. I middelalderen var amikten rikt brodert og ofte besatt med stener, perler og forgylte plater. Lange mener det er hodeputer **), men det passer ikke inn her. Etter Lange har Henrik Mathiesen †) og overlærer Richter skrevet det samme. Men amikten hører med til den prestelige drakt, og det synes utenkelig at erkebiskop Olav skulde stuve noen hodeputer ned i en kiste som utelukkende var fylt med paramenter. Beskrivelsen passer dessuten utmerket på middelalderens hodelin. — En stenbesatt kapitalia. — En kapitalia med en forgylt bord. — Et hvitt stukket alterklede. — Fem manipuler. (Arkivar Lange skriver: «Fem manipuler. Det kan enten være biskopsprydelse, mitra, eller drikkekar, håndbegre, norsk støp, manipulum»). Mathiesen har: «Formodentlig tilhørende den prestelige drakt, men kan også bety begere, støp.» Det er hverken mitra eller støp, men ganske almindelige manipuler som hører med til den prestelige drakt. Mitra kan det ikke være, da selv ikke en erkebiskop drog på reise med fem mitraer. Det hører forresten bare tre mitraer til den biskopelige drakt: Nemlig mitra simplex, Auriphrygiata og Pretiosa. Simplex er av hvit silke. Den brukes på langfredag og ved kyndelsmesse. Pretiosa, som i likhet med Auriphrygiata, er besatt med perler, stener og rikt brodert, brukes på festdagene under gloria, ved velsignelser og i prosesjoner. Ved alle andre anledninger brukes Auriphrygiata. Denne bruk av mitraen var helt trengt igjennem på 1400 tallet og erkebiskop Olav som hadde oppholdt sig ved kurien mens han ventet sin bispevielse, kjente sikkert bruken av den. I kisten finner vi dessuten to mitraer. Den ene ser ut til å være simplex, den annen må antagelig være Auriphrygiata. Da den tredje ikke nevnes, må han ha tatt den med sig til Lierre. Han måtte jo fremdeles optre som kirkefyrste selv om hans kirke var gått til grunne i Norge. — I kisten fantes forøvrig: Fire stolaer. — En hvit snor, Cingulum, som presten bærer rundt albaen.

Dette var alt som var i kisten. Disse paramenter var ikke annet enn erkebiskopens private kirkeutstyr, og det var ikke tilstrekkelig til det engang. Det ser nærmest litt fattigslig ut. Et lands primas måtte bare til sitt eget private kapell være i besiddelse av korkåper, messehagler, stolaer og dalmatikaer i farver som passet til de forskjellige fester. Vi ser at Norge fulgte godt med i det som foregikk i utlandet, og jo nærmere man kom reformasjonen, desto vakrere og mere praktfullt blev kirkeutstyret. Erkebiskopen var Norges første mann, og innehadde det største og rikeste embede. Som apostolisk legat for Norge, visste han

*) Cæremoniale episcoporum.

***) Videnskapselskapets forhandlinger 1866, s. 3.

†) Steinvikholm slott og dets byggherre, s. 47.

at han måtte representere landet på en verdig måte. Vi må også gå ut fra at han ikke kom tomhendet til Lierre. Han måtte ta med sig et kirkeutstyr, som var tilstrekkelig til hans private gudstjeneste dernede. Bare på den måten kan man forklare at utstyret i kisten var så ufullstendig. Messeserker (albaer) mangler således helt, og ingen prest forrettet uten messeserk.

Det er bare to ting i kisten som muligvis ikke har tilhørt erkebiskopen, nemlig korkåpen med årstallet 1513 og St. Olavs øks. Denne korkåpe må ha vært meget meget praktfull og kostbar. Da den hadde en dyrebar, forgylt spenne med det danske riksvåben, er det vel sannsynlig at Christjern II har gitt den som gave til domkirken, eller ennu sannsynligere til erkebiskop Erik Walkendorf. Det skyldtes jo også mest hertug Christjern at hans kansler blev valgt til erkebiskop Gautes eftermann på Nidaros erkebiskopstol. Likevel er det ingenting i veien for at den virkelig har tilhørt Olav Engelbriktsson selv. Vi har mange beviser på erkebiskop Eriks gode hjertelag. Vi vet også at han satte Olav Engelbriktsson høit siden han lot ham redigere «Missale Nidrosiense» for ham. Han kunde derfor godt ha gitt den til ham som takk for godt utført arbeide. Da Erik Walkendorf ikke tok den med sig på sin reise fra Norge, skulde ikke det tyde på at han enten hadde gitt den bort, eller at den tilhørte domkirkens faste erkebiskoputstyr som erkebiskopene hadde full rådighet over? Olav Engelbriktsson hadde derfor all rett til å ta den med sig. Det var ikke av egenyttige motiver at han tok den med sig. Det lå ikke i hans tanker å plyndre domkirken for de vakreste kirkeklær den var i besiddelse av. Det var likeså meget en æressak for landet som for erkebiskopen personlig at han i utlandet kunde optre med likeså stor prakt som de øvrige prelater. Hadde den forblitt i domkirken, vilde den vel ha delt skjebne med de andre paramenter fra norsk middelalder, nemlig å bli omgjort til staskjoler for de lutherske prestekoner og deres døtre.

Helt anderledes stiller det sig med St. Olavs øks, som umulig kunde være erkebiskopens eiendom, hvis det virkelig var den øks man mente hadde tilhørt hellig Olav. Den blev som en annen helligdom opbevart i domkirken og båret i prosesjoner. Da Olav Engelbriktsson flyttet domkirkens helgenskrin til Steinvikholm, kanskje allerede i 1536, må den ha fulgt med. Lange skriver at den er altfor løst nevnt til at man kan slutte noe av den. Hvis vi skal ta alt slik, kan vi jo si at alle ting er så løst nevnt, at vi ikke kan slutte noe av noe. Vi hører aldri tale om flere St. Olavsøkser. Da svenskene under syvårskrigen i 1564 plyndret dom-

kirken, førte de St. Olavs hjelm og sporer til Sverige, hvor de blev opbevart i Nicolaikirken i Stockholm, og finnes nu i Statens historiske museum. De blev under jubileums-festlighetene i Nidaros utlånt til Olavs-utstillingen. At Olavsøksen ikke fantes i domkirken under syvårskrigen kan vi gå ut fra. Det er vel stor sannsynlighet for at det virkelig var St. Olavs øks erkebiskopen tok med sig til Nederlandene. Hvorfor tok han den med sig, mens han lot andre ting, som også mentes å ha tilhørt Olav, bli tilbake i domkirken? En av grunnene var vel den at øksen blev betraktet som en større helligdom enn hans hjelm og sporer, der også viser sig å være yngre enn hellig Olav — og det er mulig at erkebiskop Olav var vidende om det. Øksen var derimot blitt symbolsk i Norge. Overalt hvor helgenkongen er avbildet, finner vi ham med øksen i hånden. Hvad Tor med sin hammer hadde vært for folket i den hedenske tid, blev Olav med sin øks i den kristne tid. Øksen finnes også i domkirkens gamle våben, og både Erik Walkendorf og Olav Engelbriktsson hadde den i sitt segl og på sine mynter. Fra kong Hans tid (1481—1513) finner vi Olavsøksen både på mynter og segl. Da erkebiskopene i 1458 fikk sin gamle myntrett tilbake, blev Olav med sin øks preget på myntene. På Erik Walkendorfs finner vi helgenkongen i full rustning med øksen i hånden. Olav Engelbriktsson fulgte i hans spor, og begge har optatt domkirkens våben i sine segl. Erkebiskopene i Nidaros hadde også en særlig kultus for hellig Olav. De var jo voktere av hans helligdom, Olavsskrinet. Underlig var det heller ikke at han tok øksen i forvaring, så den ikke skulde bli vanhelliget av danskene, om det nu skulde vise sig at Steinvikholm måtte overgi sig før han selv kom tilbake. Han hadde sett så mange eksempler på den såkalte kirkeforbedrings velsignelse, som i Norge bestod i kirkers og klostres plyndring og ødeleggelse.

Det var også den nasjonale St. Olavsdyrkelse som hadde gjort erkebiskopene av Nidaros til landets selvskrevne førere. Olav Engelbriktsson visste at med Olavs-kultusens var også hans egen saga ute. Det var derfor rimelig at han lengst mulig vilde verne om alt som var knyttet til Olav konge. Han håpet kanskje at han engang kunde komme tilbake til Nidaros med St. Olavs øks, når St. Olavs kongestol atter var oprettet. Da vi ikke hører noe om at han før sin død skal ha nevnt øksen, skulde man næsten tro at han mente det var bedre den blev opbevart i et katolsk land, enn at den skulde bli ødelagt av Nidaros-domens nye herrer.

VARIA.

Under denne rubrikk blir herefter inntatt alle uten- og innenlandske etterretninger, samt andre mindre notiser som kan være av interesse for leserne.

Kina.

Et fides-telegram fra Shanghai meddeler at pater Mark Ho, en kinesisk prest, på en voldsom måte er blitt drept av bandittene. Han er den 30. katolske prest som er blitt myrdet i Kina de siste syv år. Blandt trosheltene er to biskoper. Våre misjonærer flykter ikke i farens stund, men blir på sin post og dør for sin oppgave. En stor sak fordrer ikke kritikk, men offer og gjerning inntil det siste.

England.

Mother Mary Loyola, den kjente forfatterinne av mange religiøse bøker, døde forrige måned i sitt kloster i York. Født i Islington 1846, fikk hun sin utdannelse i «the Bar Convent» i York, de eldste kloster i England. Hun trådte inn i klostret i 1869. Et fall i en trapp gjorde henne til krøpling de siste syv år av sitt liv. Men det forminsket ikke hennes aktivitet. Hun viste stor interesse for foreningen til hjelp av konvertitter og sjømannsmisjonen. De mest kjente av hennes bøker er: *The Child of God*, *Holy Communion*, *The soldier of Christ*, *Full of Grace*, *Jesus of Nasareth*, *Welcome og Heavenwards*. Hun hadde en veldig korrespondanse og besvarte alt, selv like til hun lå på dødsleiet.

I samme måned døde en annen kjent engelsk forfatterinne av religiøse bøker, Madame Cecilia, en konvertitt og søster i St. Andreas-kongregasjonen. Noen av hennes mest kjente bøker er: «*At the feet of Jesus*», «*the Converts Guide*» og «*Mater mea*» («*Min Moder*»). —

En anglikansk prest, C. J. Henslow, kjent blandt sine tidligere anglikanske kolleger under navnet «*Pater Cyrillus*», er blitt optatt i den katolske Kirke. Den nye konvertitt har hatt et nokså merkverdig liv. I et lengere tidsrum var han medlem av et høikirkelig «*benediktinsk*» broderskap, og levde også lengere tid som eremitt. —

Father Vernon, den elleve hundrede anglikanske prest, som er vendt tilbake til Moderkirken, skriver om den katolske bevegelse i England: «*De siste år spores der en stadig fremgang for katolisismen i England. Ikke bare hvad konvertitthenes antall, men også hvad katolske skoler, prestekall, foreninger osv. angår.*» Sammen med 20 andre konvertitter studerer Father Vernon i Rom til prest.

1931 et jubileumsår.

Foruten 1500 års jubileet for konsiliet i Efesus, vil der i år feires tre andre jubileer, til ære for tre store og populære helgener: Jeanne d'Arc, Antonius fra Padua og Elisabeth fra Thyringen.

Den hellige Jeanne d'Arc blev i mai 1431 levende brent, fordi hun hadde mot nok til å adlyde himmelens stemme i henne, til tross for de mektiges innvendinger og intriger. Hun er et mønster på kristelig styrke og utholdenhet i motgang, dyder som vi trenger så meget av i vår katolske aksjons tid.

Den hellige Antonius fra Padua, den lærde mindrebroder og «*Guds røst*» i det 13. århundre, døde den 13. juni 1231 i Arcella ved Padua. Der finnes vel ingen helgen som er så populær som denne enfoldige mindrebroder. Lærdom og enfold forenes i ham på en vidunderlig måte; men det er vel især enfold vår tid mangler.

I november 1231 døde på Wartburg i Eisenach den hellige Elisabeth, landgrevinne av Thyringen. Hun gav avkall på sin trone, utdelte sine skatter blandt de fattige, og blev selv fattig med dem. Et stort og lysende eksempel på den katolske «*charitas*».

I løpet av dette år feires også 40 års dagen for pave Leo den 13's rundskrivelse «*Rerum novarum*», hvori den lærde pave, et sant lys fra himmelen, gir en klar og altomfattende utredning av Kirkens standpunkt i arbeider- og kapitalsspørsmål. Denne rundskrivelse er ikke bare et retningsgivende dokument for de kristelige arbeidere over hele verden. Den dag idag er den like så aktuell som for 40 år siden. Den er arbeidsspørsmålets grunnlov, som også har fått stor anerkjennelse innen mere moderne sosialistiske kretser. Denne begivenhet vil rundt om i den katolske verden minnes med store festligheter. Festlighetene i Rom skal ha et særlig universelt preg. Av de 60 stater, som er i forbindelse med den hl. Stol, har allerede 40 tilsagt sin medvirken.

Oslo.

St. Elisabets-kongregasjonens juletreffest for mødrene og barna blev holdt i foreningslokalet på Helligtrekongersdag. I alt var det fremmøtt 90 personer. Festaftenen blev innledet ved julesalmen «*Stille natt*». Derefter holdt velærv. hr. pastor Wijn festtalen, som var rettet både til mødrene og barna. Han talte om den kristne moders store plikt: om ikke å forhindre sine barn fra å komme til Kristus, men også å sørge for at de *holdt* sig til Ham. Opdragelsen skal hverken være for slapp eller for streng. Foreldrene skal først og fremst sørge for å fremstille Kristus for sine barn ikke som den strenge Herre, men som den store og kjærlighetsfulle barnevenn. Barna fra sin side måtte søke hen til Ham som så ofte har velsignet dem, som så ofte lot de små komme til sig, som selv hadde satt barnet til å være et mønster for de store.

Så gikk de store og de små omkring det grønne, glitrende juletre. Det bragte den varme julestemning og juleglede. Etterpå fant bevertningen sted. Etterat også de gastronomiske lengsler var blitt tilfredsstillet, tilbragtes resten av festaftenen i hyggelig samvær, avvekslende med dans omkring juletreet, julenissens «*søte*» overraskelser for barna og Vågåjentens morsomme små forelesninger. Hr. Olafsen sørget for aftenens musikalske underholdning. En varm takk både til styret og til alle medlemmer, som enten ved å ta aktiv del i festens arrangement eller ved sin tilstedeværelse har bidratt til denne festaftens festlige forløp.

Måtte denne juletreffest igjen bidra til å øke interessen for St. Elisabets-kongregasjonen, menighetens største, og uten tvil for fremtiden den viktigste religiøse forening.